

Parochie cursus digitaal: *Sociale Leer: Diaken en diaconie*

Themagebied 4. Caritas en diaconie

(auteur: Huub Flohr)

Overzicht programma videopresentaties

Sociale leer 40: <i>Diaken en diaconie</i>	Sociale leer 12: <i>Vastenactie</i>	Sociale leer 15: <i>Werken van barmhartigheid</i>
<i>Kerk van de armen*</i>	<i>Van Armeazorg naar PCI*</i>	<i>Netwerk van liefde*</i>

*= in de planning

Sociale leer video 40: *Diaken en diaconie*

In deze 40^e aflevering behandelt Pastor Flohr de relatie van het ambt van diaken en de diaconie. Aanleiding is de priesterwijding van een transeunt diaken en de aankomende diaconiezondag op het feest van Christus Koning. Nadat hij eerst kort iets zegt over het herstel van de diaken als permanente functie in vergelijking met het permanent diaconaat in de Ooster-orthodoxe kerken en de diakenen van de protestante kerken, citeert hij uit het document van de **Congregatie voor de Katholieke Opvoeding en de Congregatie voor de Clerus, Basisnormen voor de vorming en Directorium voor de dienst en het leven van permanent diakens (2000)** over de drie wijdingsgraden, bisschopsambt, priesterschap en diakenambt, in **nr 1 van de Inleiding**:

Het sacrament van het apostolisch ambt bestaat uit drie graden. Inderdaad "wordt het door God ingestelde kerkelijk ambt in verscheidene wijdingsorden uitgeoefend door degenen die reeds van oudsher als bisschoppen, priesters en diakens bekend staan". De bisschoppen hebben samen met de priesters en diakens die hun behulpzaam zijn, hun herderlijk ambt in de gemeenschap ontvangen en gaan in de plaats van God de kudde voor waarvan zij de herders zijn, als leraren, priesters van de heilige eredienst en bedienaars van het bestuur. De sacramentele natuur van het kerkelijk dienstambt heeft tot gevolg dat daaraan "wezenlijk is verbonden zijn karakter van dienstbaarheid. Immers, geheel afhankelijk van Christus die zijn dienaren hun zending en gezag geeft, zijn zij werkelijk 'dienstknechten van Christus' (vgl. Rom 1,1), naar het beeld van Christus die uit vrije wil voor ons 'het bestaan van een slaaf' heeft aangenomen (Fil 2,7)". Het wijdingsambt heeft bovendien een collegiaal karakter en een persoonlijk karakter, waardoor "het sacramentele ambt in de kerk tegelijk een collegiale en een persoonlijke dienst is, die wordt uitgeoefend in naam van Christus".

Het diakenambt is overigens door de apostelen ingesteld zoals te lezen valt in **Handelingen 6, 1-7**:

"In die tijd, toen het aantal leerlingen steeds toenam, begonnen de Hellenisten tegen de Hebreëen te morren, omdat bij de dagelijkse ondersteuning hun weduwen achtergesteld werden. De twaalf riepen nu de leerlingen in vergadering bijeen en zeiden: "Het past niet dat wij het woord Gods verwaarlozen door de zorg voor de ondersteuning. Ziet dus uit, broeders, naar zeven mannen uit uw midden, van goede faam, vol van geest en wijsheid. Hen zullen wij dan met dit ambt bekleden, terwijl wij onszelf blijven wijden aan het gebed en de bediening van het woord." Dit voorstel vond instemming bij de gehele vergadering en zij kozen Stefanus, een man vol geloof en heilige geest,

Filippus, Próchorus, Nikánor, Timon, Parmenas en Nikolaüs, een proseliet uit Antiochië. Dezen werden aan de apostelen voorgedragen, die na gebed hun de handen oplegden."

De diaken deelt, aldus pastor Flohr in de drievoudige taak van bisschoppen en priesters, de zogenaamde munera, die gaan over de dienst aan de liturgie, de verkondiging en de herderlijke zorg. Toegespitst op het ambt van diaken zegt het document van 2000 het volgende daarover in **nr 9**:

"Het diakenambt wordt gekenmerkt door de uitoefening van de drie munera die eigen zijn aan het gewijde dienstambt in het specifieke perspectief van de diaconia. Met betrekking tot de munus docendi is de diaken geroepen tot verkondiging van de schrift en tot onderricht en aansporing van het volk.(.) Dat vindt zijn uitdrukking in de overhandiging van het evangelieboek, zoals voorzien in de wijdingsritus.(.) De munus sanctificandi van de diaken ontvouwt zich in het gebed, in de plechtige toediening van het doopsel, in het bewaren en uitdelen van de eucharistie, in het assisteren en zegenen bij de huwelijksvoltrekking, bij het voorgaan in de uitvaartliturgie en de begrafenis en de toediening van de sacramentaliën.(.) Dat maakt duidelijk dat het diakenambt zijn vertrek- en eindpunt heeft in de eucharistie en zich niet kan uitputten in louter sociale dienstverlening. Ten slotte wordt de munus regendi uitgeoefend in de toewijding aan werken van liefdadigheid en bijstand (.) en in het bezielen van gemeenschappen of sectoren van het kerkelijk leven, in het bijzonder wat betreft de liefdadigheid. Deze bediening is het meest typisch voor de diaken."

Ten aanzien van deze drie munera heeft **paus Benedictus XVI in 2009** krachtens het **motu proprio Omnium in mentem** een wijziging aangebracht in het **Wetboek van Canoniek Recht (1983)** m.b.t. de vergelijkbaarheid van het diakenambt met dat van bisschop en priester. Terwijl de laatste twee de drie munera ontleen aan de persoon van Christus als hoofd van de kerk, is dat aldus paus Benedictus niet zo bij de diaken. De bedoelde teksten, de **canones 1008 en 1009** zijn als volgt gewijzigd:

~~*"c. 1008: Door het Wijdingssacrament worden krachtens goddelijke instelling sommigen onder de christengelovigen, door een onuitwisbaar merkteken waarmee ze getekend worden, aangesteld als gewijde bedienaren; zij worden namelijk gewijd en bestemd om, ieder volgens zijn graad, het Godsvolk te weiden door in de persoon van Christus het Hoofd de taken te vervullen van verkondiging, heiliging en bestuur.*~~

Door het Wijdingssacrament worden krachtens goddelijke instelling sommigen onder de christengelovigen, door een onuitwisbaar merkteken waarmee ze getekend worden, aangesteld als gewijde bedienaren; zij worden namelijk gewijd en bestemd om, ieder volgens zijn graad, het Volk van God mogen dienen volgens een nieuwe specifieke titel.

c. 1009:

§ 1 De Wijdingen zijn het episcopaat, het presbyteraat en het diaconaat.

§ 2 Zij worden toegediend door oplegging van de handen en door het wijdingsgebed dat de liturgische boeken voor elk van de graden voorschrijven.

§ 3 Wie de Wijding tot bisschop of priester heeft ontvangen, ontvangt de zending en de bevoegdheid om te handelen "in persona Christi Capitis" - "in de persoon van Christus het Hoofd"; de diakens echter ontvangen de kracht om het volk van God te dienen in de diaconie van de liturgie, van het woord en van de naastenliefde."

Door deze wijziging heeft **paus Franciscus** de mogelijkheid gezien om te sonderen of een vrouw het diakenambt zou kunnen bekleden. Daartoe heeft hij een **theologencommissie** de opdracht gegeven daarnaar onderzoek te doen. Het resultaat daarvan is als volgt samengevat **op 24 december 2018 in Kathpress.at**:

“Een lid van de commissie verduidelijkte dat de commissie geen beslissing neemt over het eventueel openstellen van het diaconaat voor vrouwen. Dat komt de paus toe. Het was slechts onze taak om een onderzoek in te stellen naar vrouwelijke diakens in de eerste eeuwen van de Kerk. Dat leverde niet de informatie op waarop wij hadden gehoopt. Er waren vooral in de oosterse Kerken diaconessen actief. Maar wij verliezen hun spoor vanaf de 7de eeuw.”

Of vrouwen tot diaken kunnen worden gewijd blijft dus nog onderwerp van nader onderzoek. Wel is het belangrijk om nu te zien hoe de diaken zich verhoudt tot de diaconie in de kerk. Uitgaande van de reeds geciteerde tekst uit **Handelingen 6, 1-6** laat pastor Flohr zien dat de taak van de diaken vooral ligt in de zorg voor een rechtvaardige bedeling binnen de geloofsgemeenschap. Dat geldt zowel in de omgang met materiële goederen als ook met geestelijke goederen zoals de verkondiging van het Woord en de uitdeling van de geestelijke goederen van de kerk. Van de vier taakvelden van de kerkelijke gemeenschap, vieren, leren, dienen en zorgen, die zijn afgeleid van de drie munera van de gewijde ambten, is duidelijk dat de diaconie zich niet beperkt tot de rechtvaardige verdeling binnen de geloofsgemeenschap maar ook gaat over de plaats van de kerk in de samenleving. Hier precies ligt de voornaamste taak van de lekenvrijwilligers, zoals **paus Johannes Paulus II** heeft uiteengezet in de **Exhortatie Christifedeles laici van 30 december 1988**. Juist omdat de permanent diaken vaak gehuwd is kan hij een bijzondere steun geven aan deze lekenopdracht die de diaconale presentatie van de kerk is in de samenleving. Dat maakt paus Johannes Paulus II duidelijk in een **catechese in de algemene audiëntie van 13 oktober 1993** waarin hij zegt:

“ ... tot de opgaven van de diaken behoort het ‘bevorderen en ondersteunen van de apostolische activiteiten van leken’. Inzoverre hij meer dan de priester aanwezig en ingevoegd is in wereldse milieus en structuren moet hij zich bemoedigd voelen de nabijheid tussen het gewijde dienstambt en de activiteiten van leken te begunstigen in de gemeenschappelijke dienst aan het Rijk Gods”.

Vragen tot verdieping of ter onderlinge uitwisseling:

- *Hoe kunnen wij ook zonder aanwezigheid van een diaken zorg dragen voor de eerlijke verdeling van geestelijke en materiële goederen binnen onze geloofsgemeenschappen?*
- *Wat betekent voor de inzet van vrijwilligers het belang van diaconie als praktisch getuigenis van ons geloof binnen de samenleving waar wij als kerk deel van uitmaken?*
- *Wat is het verband tussen de participatie van alle gelovigen aan de opdracht van de kerk en de vier taakvelden: vieren, leren, dienen en zorgen?*